

STRUČNÁ HISTORIE STÁTŮ

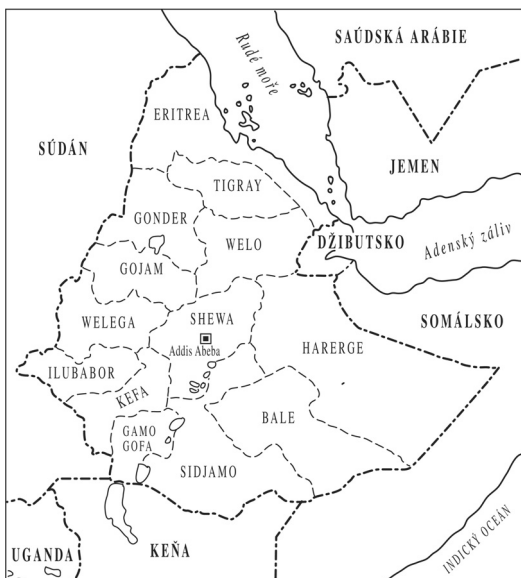
ETIOPIE

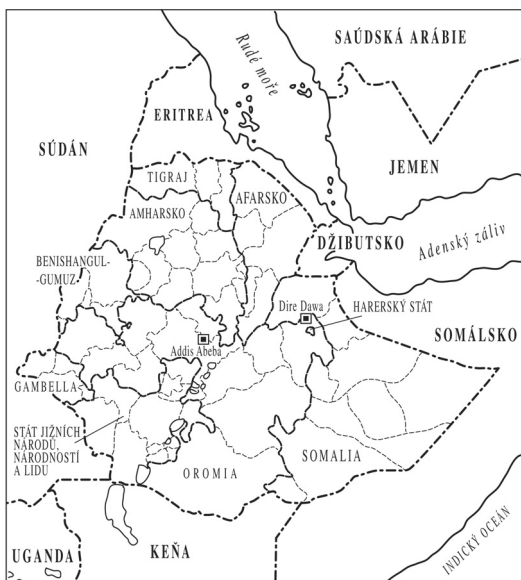
Lubor Mojdl

Administrativní mapa Etiopie platná do roku 1993

Administrativní mapa Etiopie platná od roku 1994

S T R U Č N Á H I S T O R I E S T Á T Ů

Etiopie

LUBOR MOJDL

N A K L A D A T E L S T V Í L I B R I , P R A H A 2 0 0 5

© Ing. Lubor Mojdl, 2005

© Libri, 2005

ISBN 80-7277-221-X

Obsah

Předmluva	9
Místo úvodu – Lucy aneb Jsi nádherná	10
Základní vymezení	11
Etiopie jako pojem	11
Etiopské písmo a problém přepisu	14
Problém datování	15
Regionální dělení v historii státu	15
Předaksumské státy a jejich obyvatelé	17
Aksumská říše	21
Vývoj říše před přijetím křesťanství (do roku 350)	21
Příchod křesťanství	22
Pozdní Aksum (350–1150)	24
Intermezzo: etiopská hudba a svatý Yared	25
Vznik islámu a jeho vliv na Aksum	26
Pád Aksumu	27
Dynastie Zagwe	30
Tradice Aksumu, Lalibela (asi 1150–1270)	30
Konec dynastie Zagwe	31
Obnovená etiopská říše	32
Nástup druhé šalomounské dynastie (1270–1510)	32
Boje s muslimy – Ahmad Graňň (1510–1636)	33
Příchod oromských kmenů	35
Snahy katolické církve o změnu víry	35
Gonder (1638–1784)	36
Doba princů (1784–1855)	36
Základy moderní Etiopie	38
Tewodros II., sjednotitel Etiopie (1855–1871)	38
Yohannis IV. a britská zrada (1871–1889)	41
Vzestup Minilika II. a bitva u Adwy (období 1889–1896)	44
Moderní Etiopie	48
Založení Addis Abeby	48
Mezinárodní uznání a nové ohrožení státu (1896 až 1913)	49
Modernizace země v době Minilika II.	50

Vývoj po Minilikově smrti, ras Teferi (1913–1925)	52
Etiopie v předvečer italské okupace (1925–1935)	56
Italská okupace a boj za svobodu (1935–1941)	58
Poválečná obnova Etiopie	62
Britská přítomnost v Etiopii (1941–1955)	62
Nová ústava země a reformní snahy (1955–1960)	63
Pokus o státní převrat roku 1960 a následný vývoj (1960 až 1974)	65
Etiopská republika	70
Revoluce a uzurpace vlády marxisty (1974–1977)	70
Etiopsko-somálský konflikt (1977–1978)	74
Diktátorský režim Mengistu Haile Mariama (1978 až 1991)	75
Prozatímní vláda (1991–1995)	79
Demokratická Etiopie? (1995–2004)	81
Dějiny Eritreje a příčiny rozchodu s Etiopií	84
Raná historie	84
Italská kolonizace (1880–1941)	84
Britská vojenská správa (1941–1952)	85
Osvobozenecký boj a požadavek samostatnosti (1952 až 1991)	86
Vznik samostatného státu (1991–1993)	87
Eritrea – encyklopedické heslo	88
Zaniklé státy na území dnešní Etiopie	89
Oblast Walayta	89
Oblast Leqa	90
Oblast Giba	90
Oblast Janjaro	91
Oblast Kafa	91
Oblast Yefat/Harar	92
Oblast Afar	92
Historie etiopských Židů	93
Zapomenutí Židé	93
Středověké poměry	93
Moderní kontakty	94
Operace Mojžíš a Jozue	95
Splnění snů – operace Šalomoun	95
Uznání felašského židovství	96
Několik slov na závěr	97

Náboženství v Etiopii	99
Sunnitský islám	99
Etiopská ortodoxní církev	99
Etiopské zajímavosti a kuriozity	103
Etiopská jména aneb Chvála otců	103
Etiopský kalendář aneb Jak omládnout	103
Měření času aneb Sejdeme se v 10 hodin	104
Etiopská kuchyně a stolování	104
Etiopské pozdravy aneb Etiopané si nestěžují	106
Česko(slovensko)-etiopské styky	107
Misionáři, cestovatelé a dobrodruzi	107
Diplomatické a hospodářské kontakty	109
Vědecká a kulturní spolupráce	110
Etiopie – encyklopedické heslo	111
Federativní uspořádání Etiopie federativní demokratické republiky (EFDR)	121
Charakteristika jednotlivých regionálních států	121
Jazyková první pomoc	130
Pozdravy a běžné hovorové obraty	130
Zájmena a oslovení	131
Užitečné věty	131
Důležité informace pro cesty do Etiopie	132
Vízová povinnost pro občany ČR	132
Důležité adresy	132
Zdravotní rizika	133
Seznam panovníků a nejvyšších představitelů Etiopie	134
Použitá a doporučená literatura	137
Seznam použitých zkratk	139

Předmluva

Není jistě jednoduché směřovat historii země, na jejímž území probíhal kontinuální vývoj od pravěku do současnosti, do omezené struktury dané záměry této edice. Vybraná témata se tedy určitě budou zdát nedostatečně popsána těm, kteří by měli zájem o jednotlivá údobí vývoje etiopské civilizace, a naopak, některé kapitoly mohou být zdlouhavé pro ty, jež zajímají jiná období a jiné historické (ale i legendární) události a děje. Některé kapitoly jsou nezbytně pouze obecné, protože konkrétní data chybí. To je ovšem bolestí i jiných afrických kultur, u nichž – stejně jako v historii etiopské – datování kolísá ve značně širokém rozmezí tam, kde chybí přesná srovnávací data. Stručný přehled použité i doporučené literatury budiž inspirací i vodítkem ke studiu dějin jedné z nejzajímavějších zemí nejen z hlediska dějin Afriky, ale i z hlediska celosvětového.

Místo úvodu – Lucy aneb Jsi nádherná

Je jen několik oblastí na planetě Zemi, o kterých lze s jistotou prohlásit, že se jejich dějiny do značné míry ztotožňují se samotnými dějinami člověka. Etiopie patří k zemím, které byly nepřetržitě osídleny člověkem od samotného počátku rodu *Homo*, a náleží tedy k nim.

Na africkém kontinentu se nacházejí pozůstatky nejstarších forem člověka i jeho předchůdců či jiných větví lidoopů a hominidů. Ke známým nalezištím patří např. Olduvai v Tanzánii a zejména oblasti jezera Turkana na keňsko-etioipské hranici s nálezy pozůstatků *Homo habilis*, formy vedoucí podle současného stavu poznání k našemu vlastnímu druhu *Homo sapiens sapiens*.

Zatímco není mnoho pochyb o linii, která se táhne od *Homo habilis* přes formu *Homo erectus* až k *Homo sapiens*, je stále velice obtížné vyznat se ve formách starších a přiblížit se k formě, od níž lze datovat odlišení člověka od společných předků lidoopů a lidí.

Za takového společného předka je téměř obecně uznávána forma *Australopithecinae*, u níž se však jednotlivé nálezy liší jak formou, tak časovým zařazením a u níž často forma člověku bližší časově předchází nálezy, jež jsou řazeny k lidoopům. Je tedy nepochybné, že právě mezi australopitéky se má hledat ono rozcestí vedoucí jak k moderním lidoopům, tak k člověku.

A právě k takovému nálezu došlo v listopadu roku 1974 v oblasti řeky Awash v Danakilské (Afarské) stepi u říčky Hadar, podle níž bylo naleziště nazváno.

Pozůstatky hominida z Hadaru – úlomky lebky, téměř celá spodní čelist, stehenní a ramenní kost, žebra a obratle – byly později identifikovány jako pozůstatky dospělé ženy, vysoké asi 150 centimetrů, která se pohybovala vzpřímeně, byť její ruce vykazovaly větší délku, než je obvyklé u současného člověka. Tato bytost obývala Zemi asi před třemi miliony lety; cesta k bytosti již vyhraněně lidské trvala další milion let.

Nálezce pozůstatků hominida (který byl pokřtěn odborným jménem *Australopithecus afarensis*), Donald Johanson

z Clevelandské univerzity v USA, nazval onu nalezenou „dámou“ podle písničky J. Lennona a P. McCartneyho *Lucy in the sky with diamonds*, která právě zněla z jeho rádia, jménem Lucy, zatímco přítomní Etiopané ji nazvali příhodněji jménem Dink'ineš, což v překladu znamená: Jsi úžasná nebo Jsi nádherná.

Vzhledem k tomu, že tato část etiopské historie není námětem předkládané knížky, zmíníme se v tomto úvodu ještě o daleko pozdějších, byť stále prehistorických nálezích v oblasti nepříliš vzdálené nálezu Lucy, totiž v Melka Konture v povodí řeky Awash. Nálezy dosvědčují dlouhodobý vývoj nástrojů v nejstarším paleolitu (starší doba kamenná) a na stejném místě i pozvolný přechod do mladší fáze paleolitu a následně i neolitu (mladší doba kamenná), souhrnně od asi 1 milionu do 4000 let př. n. l. Nálezy opětovně dosvědčují nepřetržitý vývoj člověka a jeho schopností na území Etiopie, vývoj, jenž poté vyústil v existenci prvních kmenových a později státních útvarů v jedinečné historii státu, který na většině svého území nikdy nepoznal kolonialismus ani dlouhodobou cizí nadvládu a který na něm vytvořil zcela svéráznou kulturu.

Této kultuře, stejně jako předvěké ženě z rodu *Australopithecus afarensis*, náleží ono příhodné jméno Dink'ineš neboli Jsi úžasná. Je to kultura, která se vyvíjela nedaleko mnohem známější a slavnější kultury staroegyptské, s níž se v historii mnohokrát setkávala, dále i kultury sousední súdánské říše Meroe, s níž občas soupeřila a někdy částečně splývala, kultura, jež přijímala a rozvíjela mnohé z podnětů kultur starověkého Předního východu, později i antického Řecka a Říma.

Základní vymezení

Etiopie jako pojem

Jméno Etiopie (*Aethiopia*) je řeckého původu a obecně označuje „zemi opálených lidí“. Tento název se nevztahoval jen na území současného etiopského státu, ale označovaly se jím i jiné země, v nichž žilo obyvatelstvo tmavší pleti, a to nejen na africkém kontinentu. Existují i doklady o Ethiopech někde na půdě dnešní Indie (souvislost s africkými Etiopany není doložena, jedná se buď o tamilské nebo vedoidní populace). Někdy byla tímto názvem označována celá subsaharská Afrika s obyvateli tmavé pleti, jindy se pojem zužuje na označení kúšitské říše Meroe na území dnešního severovýchodního Súdánu. Také v *Bibli* se označení Kuš a Etiopie směřují a zaměňují; někdy je souvislost s dnešní Etiopií zřejmá či pravděpodobná, jindy pochybná. Skutečnost, že se v některých obdobích stala říše Meroe součástí říše Aksumské, tento zmatek pojmů ještě umocňuje. Ani zmínky v Homérových eposech *Iliada* a *Odysea* o dlouhověkých Aithiopech nejsou zcela určité.

Často se uvádí, že území dnešní Etiopie (plus Eritreje, Džibutsko, Somálsko) bylo onou bájnou zemí Punt (či Pwénet), odkud se dovážela do Starého Egypta v době královny Hatšepsovet (asi 1500 př. n. l.) myrha, eben, slonovina, živá zvířata a neznámé plody. Zobrazení v egyptských chrámech souvislost s Africkým rohem nevylučují, avšak ani jednoznačně nepotvrzují.

Zdá se, že jisté povědomí o „zemích Afrického rohu“ měli i dávní Sumerové. Podle některých teorií se Etiopie (v širším smyslu slova, tedy opět včetně dnešního Džibutsko, severního Somálska a části Súdánu) skrývá pod jménem Meluchcha, které známe ze sumerských zápisů, což doslova znamenalo země s tmavými obyvateli. Tato země, resp. její pobřeží sloužilo sumerským lodím jako překladiště a obchodní základna. Ovšem mnozí badatelé hledají Meluchchu na zcela jiných místech, takže jistotu zde opět nemáme.

První spolehlivou zmínkou o Etiopii v dnešním smyslu slova podává Periplus Erythrejského moře (*Periplus maris Erythraei*) z 1. až 2. století n. l., příručka řeckého kapitána zabývajícího se obchodováním s Východem. Autor zaznamenává dodnes užívaný pojem Eritrea, zmiňuje se o etiopském království a vyjmenovává zboží, které se ze země vyváží a které se naopak musí dovážet. Důležitým přístavem byl tehdy Adulis – ten lze hledat v blízkosti dnešní eritrejské Mis'iwy; další názvy lze identifikovat s místy na pobřeží dnešní Eritreje, Džibutsku a Somálska. V té době již rozvíjí Aksumská říše obchodní styky s Egyptem, Mezopotámií i Indií, některé indicie naznačují i kontakty s dalekou Čínou. Pod vlivem styků s řecky hovořícím světem se země identifikuje s názvem Ethiopia, který přežívá v podobě Itjopja až dodnes, třebaže dnešní Etiopie není územně zcela identická s Etiopií různých období existence států.

Konečně v 6. století doplňuje vágní údaje o Etiopii *Křesťanská topografie*, jejímž autorem byl římský občan řeckého původu Cosmas Indikopleustés. Podává její podrobný a důvěryhodný popis, do značné míry ji také sám procestoval.

Často bývá ve středověku rozšířená legenda o zemi kněze Jana uváděna jako pověst týkající se Etiopie. Je to však pravda jen zčásti. Dnes se převážně soudí, že původně tato legenda vznikla jako ohlas skutečnosti, že kdesi v Turkestánu existovaly státy mající jako hlavní náboženství křesťanství nestoriánské, tedy syrského původu. S nárůstem vlivu islámu a moci muslimských vládců zanikaly středoasijské státy a náhodní evropští cestovatelé se setkávali jen s nevelkými křesťanskými obcemi bez valného politického významu.

Legenda byla postupně přenesena na africký kontinent a žila dál svým vlastním životem. Na celé historii je zvláštní to, že Etiopie vlastně nikdy zcela neztratila kontakty s ostatním křesťanským světem (například v polovině 15. století se etiopští teologové zúčastnili konference ve Florencii a dostali do užívání vatikánskou kapli). Teprve znovuobjevení Etiopie portugalskými cestovateli (např. Afonso de Paiva, Pêdro da Covilhã), vojáky (Cristovão da Gama) a misionáři znamenalo definitivní konec této romantické legendy o křesťanské říši obklopené pohany.

Etiopské písmo a problém přepisu

V Etiopii vzniklo někdy na přelomu letopočtu svérázné slabičné písmo pocházející ze souhláskového písma jihoarabských Sabejců. Písmo náleží ke stejnému kulturnímu okruhu jako ostatní písma, která se vyvinula z písma foinického. Je možné nalézt podobnosti jak s písmem hebrejským, tak i s řeckým a latinským. Jedinečnou inovací (pro niž byla možná inspirace v indickém písmu brahmí, které je ovšem také písmem uvedeného kulturního původu) byly původní souhláskové znaky malými změnami své podoby adaptovány do sedmi tvarů (pro sedm samohlásek etiopských semitských jazyků) a po přidání dalších znaků pro labiální (tj. retné) podoby některých slabik vzniklo jednoduché a praktické písmo schopné zcela jednoznačně zobrazit jazyky, pro něž bylo vytvořeno. Jako jediné semitské písmo je psáno zleva doprava, tedy stejně jako písmo latinské a řecké.

Z výše uvedeného vyplývá, že by bylo zcela jednoduše možné písmo přesně transliterovat, tedy každou slabiku přepsat do mírně adaptované latinky. Přepis by navíc téměř přesně odpovídal výslovnosti, která není pro Čechy nijak zvlášť obtížná. Bohužel vlivem historického vývoje převládly v užívání přepisy anglické či poangličtělé, jichž se používá i v samotné Etiopii, kde je angličtina neoficiálním druhým jazykem komunikace. Názvy jsou tedy psány v podobě, aby je mluvčí znalý angličtiny vyslovil co nejbližše jejich původní podobě. Proto přepis kolísá zejména u některých samohlásek: a × e, e × i. Z toho vyplývají varianty Addis Ababa × Addis Abeba, Harar × Harer, Gondar × Gonder atd.

V předkládané publikaci je vesměs použit český přepis souhlásek i samohlásek, čímž byly poněkud pozměněny opticky vžité podoby některých jmen, nicméně tyto české přepisy jsou skutečné výslovnosti bližší než přepisy poangličtělé. Naproti tomu je v textu užito podob Haile proti správnějšímu Hayle, podoba Maryam je uváděna pro historickou dobu, pro současnost je užita známější podoba Mariam, třebaže je méně správná. Místo Selassie je psáno Sellasie, neboť ve výslovnosti je zdvojené /, nikoli s (to je psáno zdvojeně v jazycích s tendencí vyslovovat jednoduché s jako [z]). Nejsprávnější by bylo

Sillase [sillase], ale to už se příliš vzdaluje vžité podobě. Jméno císaře Minilika v literatuře bývá psáno rovněž různě (Menelik, Menilik, Menilek atd.), zde byla dána přednost podobě odpovídající nejlépe původní výslovnosti, tedy Minilik [minylik].

U souhlásek je v textu zachován rozdíl mezi souhláskami normálními a explozivními. Explozivní (ražené) souhlásky jsou označeny apostrofem za písmenem a jsou vyslovovány s následným „rázem“ (tedy odděleně, např. jako v českém k'obědu, s'autem apod.).

Pro výslovnost obouretného v používáme běžný přepis w, který známe z angličtiny (výslovnost je shodná). Je ovšem dobré připomenout, že v etiopských slovech je často výslovnost sousedních samohlásek poněkud deformována směrem k [o] nebo [u], což vede někdy k chybným přepisům (Shewa × Showa, Wello × Wollo apod.).

Problém datování

V následujících kapitolách se budeme zabývat mnoha událostmi, které se pravděpodobně odehrály, ale o kterých mimo Etiopii chybí svědectví. V době před přijetím křesťanství byly dokumenty datovány nejčastěji rokem vlády panovníka, což (na rozdíl od Egypta) neposkytuje žádoucí podporu pro jakékoli objektivní datování. Teprve tam, kde jde o kontakt s mimoetiopskou realitou nebo jde-li o událost jinak datovatelnou (archeologické nálezy s datovatelnými předměty apod.), můžeme dospět aspoň k přibližnému datu. A navíc, zachovaných písemných dokumentů je poměrně málo. Klima, války, drancování klášterů, biologičtí škůdci a další nepříznivé okolnosti – to vše způsobilo, že jsou ve znalostech historických dějů na území Etiopie povážlivé mezery. Proto je třeba přijímat jakékoli údaje týkající se datování etiopských událostí s co největší opatrností a nepohoršovat se nad tím, že je táž událost datována v různých publikacích i se značným časovým rozdílem.

Regionální dělení v historii státu

Rozloha Etiopie v dějinách značně kolísala a měnilo se i její regionální dělení. Ve všech dosavadních publikacích jsou historické

ké děje umísťovány do tradičního dělení státu na provincie, jež plynule vznikaly ze starších útvarů, tedy z místních království, údělných panství nebo královských provincií. Toto dělení se však také vyvíjelo, zejména v 19. a 20. století, nicméně v základní podobě platilo až do roku 1994, kdy byly provincie zrušeny a nahrazeny regionálními státy vytvořenými převážně na etnickém základě. Avšak i v popisech současného stavu jsou odkazy na původní dělení – podobně jako v českém kontextu hovoříme o Čechách, Moravě či Slezsku, i když současné krajské dělení tradiční zemské hranice nerespektuje. V našem historickém pojednání je tedy nezbytně rovněž zachován starší stav, jenž zároveň odpovídá historickému vývoji – například „království Shewa“, „provincie Begemdir“ a podobně.

Předaksumské státy a jejich obyvatelé

Příchod kúšitských kmenů, pravděpodobně z protilehlých arabských břehů a ze severu (Súdán, Egypt), nelze přesně datovat. Probíhal patrně po dlouhé období několika tisíc let, stejně jako proces míšení kúšitských, předčernošských (křováckých neboli khoisanských) a negroidních kmenů, jehož výsledkem byla tzv. etiopská rasa vyznačující se tmavou pletí s minimem typických černošských rysů. Na tomto rasovém typu již mnoho nezměnila ani pozdější invaze semitských kmenů z jižní Arábie, jež probíhala v posledním tisíciletí př. n. l. a ovlivnila zejména jazykovou mapu území, které je od té doby rozděleno na kúšitsky a semitsky hovořící části. Jen málo národů Etiopie patří k jiným jazykovým a rasovým skupinám. Etiopané jsou si dokonale vědomi svého rasového typu, který sdílejí s Eritreji, Džibutany a Somálci, a velmi přesně se odlišují od světlejších Semitů i od černošských populací.

Jako dějiny většiny národů také etiopská historie začíná legendami, které jsou občas podpořeny nebo i vyvráceny archeologickými nálezy. Datování legendárních událostí je nemožné, chybí-li srovnání s datovatelnými událostmi sousedních civilizací. Kniha Velikost králů (*Kibre negest*), která pochází ze 14. století, uvádí 66 králů pro období od mytických počátků do přelomu našeho letopočtu. Některá jména jsou zajímavá svými podobami, které částečně evokují souvislosti s některými jmény z dějin Egypta a Meroe. Ovšem ani na tradovaná jména se příliš nemůžeme spolehnout, neboť mnoho panovníků vystupuje pod jmény různými – rodinnými, křestními (po přijetí křesťanství), panovnickými, pod všelijakými přezdívkami a tituly. To vše značně komplikuje již tak složité poměry v zemi. Nejsou vyloučeny děje a události, které mohou mít s Egyptem či Meroe jakousi souvislost, třebaže intenzivní kontakty nastávají až v době ptolemaiovského Egypta a Římské říše.

Nejznámější etiopskou legendou je pověst o cestě královny ze Sáby (Sheby), krásné Makedy (Araby je nazývána Bilkís), do Jeruzaléma za moudrým králem Šalomounem, který vládl

okolo roku 1000 před naším letopočtem. Etiopská královna, která tehdy ovládala území na obou stranách Rudého moře, se vypravila se svým poselstvem do Jeruzaléma (zmínka o tom je i v *bibli*). V tomto městě se Makeda sblížila s králem Šalomounem a plodem jejich lásky byl syn Minilik I., který se narodil až po odjezdu Makedy z Jeruzaléma. V dospělosti pak vyslechl příběh svého zrození a vypravil se za svým otcem. Šalomoun syna srdečně uvítal a Minilik I. zde přijal jméno Dawit. Když se Minilik-Dawit s otcem rozloučil, vypravil se s obrovským průvodem do své země a jaksi mimochodem odcizil (některé verze příběhu naznačují, že možná i s otcovým souhlasem) z proslulého Šalomounova chrámu v Jeruzalémě posvátnou archu úmluvy. Ta obsahovala původní tabulky deseti božích přikázání, které získal Mojžíš přímo od Hospodina. Podle legendy je archa úmluvy dodnes uložena v nejtajnějších prostorách chrámu sv. Marie Sionské v Aksumu.

Po smrti své matky se Minilik I. alias Dawit stal králem etiopské říše, což je v již zmíněné *Kibre negest* datováno rokem 982 př. n. l., a zakladatelem dynastie, která údajně trvala v nepřetržité linii (a to i v době nadvlády jiných dynastií) až k císaři Haile Sellasie I. (jenž byl tedy podle legend 237. panovníkem Etiopie), který byl sesazen roku 1974. V exilu žijí její členové dodnes.

Co může být na této legendě pravdou? Je to jednak spojitost dějin Etiopie s dějinami protilehlého Jemenu, která prokazatelně mnohokrát existovala, a jednak skutečnost, že historická sabejšťina (sábština) byla jazykem, z něhož se vyvinula stará etiopština zvaná ge'ez, a že etiopské písmo je přímým pokračovatelem písma sabejského. Dále legenda zdůvodňuje mimořádné postavení judaismu v zemi před přijetím křesťanství, které dodnes zachovává mnohé typické tradice židovské víry – obřizku, sabat, přísné stravovací předpisy a půsty a mnoho dalších starozákonních náboženských předpisů, jež pozdější křesťanství v jiných zemích nedodržuje. Intenzivním kontaktem s židovskou říší může být vysvětlena i přítomnost tzv. etiopských Židů neboli Felašů (sami se nazývají *Bete Israel*, dům Izraele) v historických oblastech Etiopie. O přítomnosti Židů v Etiopii nás informuje i *Starý zákon* – Genesis 2:13,

Izajáš 11:11–12, Sofoniáš 3:10 – není ovšem zcela zřejmé, zda se jedná skutečně o Etiopii v dnešním smyslu slova. Původ Felašů však může být vykládán i jinak, což bude zmíněno v dalších kapitolách.

Ve skutečnosti toho víme o počátcích etiopské říše velmi málo. Zárodky státu je třeba hledat jednak v kúšitských státech pod egyptským vlivem, jednak v jihoarabských státech Saba, Ma'in, Qatabán, Hadhramaut a dalších. Obyvatelé jihoarabských států začali postupně kolonizovat africký břeh (asi od 2. tisíciletí př. n. l.), přinesli řadu technických znalostí, zejména orby, zavodňování, chovu koní i velbloudů a další civilizační vymoženosti. Podobné znalosti přicházely ovšem i ze severu, z území ovlivněného starověkým Egyptem. Největším přínosem jihoarabských přistěhovalců bylo ale písmo, které se na etiopské půdě dále rozvíjelo a zdokonalovalo. Semitský jazyk přistěhovalců se promísil s kúšitským substrátem a vznikl nový jazyk ge'ez, jehož jméno je odvozeno od jihoarabského kmenového jména Agazi či Ag'azi (toto slovo však zároveň označovalo kastu obchodníků). Rovněž termín Habeš či Abysinia je odvozen od názvu kmenové skupiny zvané Habašat; ovšem Arabové tomuto pojmu (al Habaša, mn. č. Ahabiš) později dávali širší význam. Tímto jménem (Habeša) je dnes označován jednak etiopský rasový typ, dále tradiční výrobky a jejich styl a také tradiční pokrmy a nápoje. Nejde o přesný ekvivalent pojmu etiopský a pro označení osob je považován za poněkud nezdvořilý, třebaže sami Etiopané jej užívají, chtějí-li se odlišit od bělochů (ferendž) a negroidů (šank'illa). Také náboženské představy převládající v předkřesťanské Etiopii byly obdobné předoasijským – je doloženo uctívání astrálních božstev Měsíce, Slunce a Venuše. Tyto představy prošly jistým vývojem a spolu s příměsí animistických koncepcí pravděpodobně afrického původu – uctívání kamenů, stromů a pramenů – tvořily hlavní náboženství země, samozřejmě vedle judaismu, který již od dávných dob ovlivňoval velkou část obyvatel.

O předaksumských státních útvech toho příliš nevíme. Sídlem jednoho z nich bylo město Yeha v blízkosti pozdějšího Aksumu. Z Yehy známe několik soch, bronzových i železných předmětů, pozůstatky budovy (patrně chrámu) ze sabejské

doby a nápisy v sabejštině. O dalším státním útvaru, který je nazýván v nevokalizovaném písmu D'mt (pravděpodobně Da'amot či Di'amat) a nápisy dosvědčen pro dobu kolem 5. století př. n. l., nevíme téměř nic.